

กฐินคืออะไร

โดย คณะอาจารย์มูลนิธิศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

มูลนิธิศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

“ธรรมก็ดี วินัยก็ดี อันใด
อันเราได้แสดงแล้ว
ได้บัญญัติไว้แล้ว แก่พวกเธอ
ธรรมและวินัย อันนั้น
จักเป็นศาสดาแห่งพวกเธอ
โดยกาลล่วงไปแห่งเรา”

[พระสูตรตันตปิฎก กัณณิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร]

กฐินคืออะไร

โดย คณะอาจารย์มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

กฐิน เป็นเรื่องของฟ้าเท่านั้น

พระพุทธศาสนาเป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงเป็นบุคคลผู้เลิศที่สุด ประเสริฐที่สุด เจริญที่สุดในโลก ทั้งพระบริสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ พระมหากรุณาคุณ เมื่อเป็นคำสอนของท่านผู้ทรงตรัสรู้ จึงต้องฟัง ต้องศึกษาด้วยความละเอียดรอบคอบ ความรู้ความเข้าใจ จึงจะค่อย ๆ เจริญขึ้นไปตามลำดับ ความรู้ความเข้าใจเกิดเองไม่ได้ คิดเองไม่ได้ ต้องอาศัยเหตุคือการฟัง การศึกษาคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้วนั่นเอง

ในสังคมไทย เมื่อกล่าวถึง “กฐิน” ส่วนใหญ่ก็จะกล่าวตามความคิดเห็นตามความเข้าใจเดิม ๆ ของตนเอง ซึ่งอาจจะมีหลากหลายความคิดเห็น เช่น อาจะกล่าวว่า เป็นเรื่องของซองเงินบ้าง เป็นเรื่องของกองวัตถุทานขนาดใหญ่บ้าง หรือแม้กระทั่ง เป็นบุญกุศลที่ใครได้กระทำแล้ว จะไม่ไปเกิดในอบายภูมิอีกเลย เป็นต้น นี่คือ ความคิดเห็นที่ไม่ตรงตามพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า พระธรรม ต้องศึกษาเท่านั้นจึงจะเข้าใจถูกต้องตรงตามความเป็นจริง แม้แต่ในเรื่องของ “กฐิน” ก็เช่นเดียวกัน

กฐิน เป็นเรื่องของจิวร เฉพาะในกาลที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ไม่เกี่ยวข้องกับเงินทอง และเป็นสังฆกรรมของพระภิกษุ

ไม่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ การทรงบัญญัติให้มีการรับกฐินนี้ อันพระพุทเจ้า
ทุก ๆ พระองค์ ทรงบัญญัติแล้ว ตามข้อความในสมันตปาสาทิกา อรรถกถา
พระวินัยปิฎก มหาวรรค อรรถกถากฐินชั้นธกะ เรื่องภิกษุชาวเมืองปาฐะยะ
เล่ม ๕ ภาค ๒ - หน้า ๒๒๗ ดังนี้

“กัธธรรมาการการณกฐินนี้ อันพระพุทเจ้าทุก ๆ พระองค์ทรง
บัญญัติแล้ว”

เป็นพระมหากรุณาคุณของพระสัมมาสัมพุทเจ้าทุก ๆ พระองค์ที่มีต่อ
ภิกษุทั้งหลายที่ทรงบัญญัติเรื่องกฐิน เพื่อภิกษุทั้งหลายจะได้ไม่ลำบากในการ
แสวงหาผ้า เพื่อความอยู่ผาสุกของภิกษุทั้งหลายในพระธรรมวินัย

ปัจจุบันที่ทำผิดกันส่วนใหญ่ เพราะภิกษุไม่เข้าใจพระธรรมวินัย ไม่รู้
ความเป็นภิกษุ แม้เรื่องกฐิน ก็ไม่เข้าใจ อยากได้แต่เงิน เพราะไม่มีความเคารพ
ยำเกรงในพระสัมมาสัมพุทเจ้า ถ้าไม่ใช่ภิกษุในพระธรรมวินัย เมื่อรับผ้ากฐิน
ก็อยากได้แต่เงิน พอได้เงินน้อย ก็ไม่พอใจ ภิกษุอลัชชีบางรูปถึงกับร้องไห้
เพราะไม่มีผู้ถวายเงิน โดยเอาภินนาอ้างว่าไม่มีผู้ถวายกฐิน โดยที่จริงก็
เพียงต้องการเงินเท่านั้น ทั้งหมดทั้งปวงเพราะไม่เข้าใจพระธรรมวินัย ไม่ใช่
ภิกษุในพระธรรมวินัย ชาวพุทเจ้าจึงต้องเข้าใจให้ถูกต้อง เพื่อจะได้ไม่ทำสิ่งที่
ผิด ไม่หลงเชื่อภิกษุอลัชชี แต่มีความเคารพสูงสุดต่อพระสัมมาสัมพุทเจ้า
จึงต้องศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ เพื่อดำรงคำจริงของพระสัมมาสัมพุทเจ้า
ให้สืบต่อมั่นคงต่อไป

กฐินคืออะไรและความเป็นมาของกฐิน

ความหมายของกฐิน

คำว่า กฐิน มี ๒ ความหมาย คือ กฐินเป็นชื่อไม้สะดึงสำหรับซึ่งผ้าให้ตึงเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยในการเย็บผ้า ๑ และกฐินเป็นผ้าจีวรที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ผ้านั้นเป็นผ้ากฐินตามพระวินัยบัญญัติ ๑

เหตุให้เกิดผ้ากฐิน

กฐิน เป็นการทำสังฆกรรมของพระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกันตลอดพรรษา

พระวินัยบัญญัติเรื่องผ้ากฐินเกิดขึ้นในสมัยที่ภิกษุชาวเมืองปาฐะยรัฐ ๓๐ รูป เดินทางมาเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระวิหารเชตวัน ขณะนั้นเป็นเวลาใกล้จะเข้าพรรษา ภิกษุเหล่านั้น ไม่สามารถเดินทางไปถึงพระนครสาวัตถีให้ทันวันเข้าพรรษา จึงจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต เมื่อออกพรรษาและทำปวารณา (ปวารณา คือพระวินัยบัญญัติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุแสดงโทษของตนต่อภิกษุรูปอื่นตามโทษที่ตนได้กระทำความผิดต่อพระธรรมวินัยและขอให้ภิกษุผู้ที่ตนแสดงโทษของตนนั้นว่ากล่าวตักเตือน) แล้วท่านเหล่านั้นก็เดินทางต่อไป แต่ขณะนั้นยังไม่สิ้นฤดูฝน เมื่อฝนตกขณะกำลังเดินทางจีวรจึงเปียกชุ่มด้วยน้ำ ทำให้ลำบาก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปรารภในเรื่องนี้ จึงทรงบัญญัติพระวินัยอนุญาตให้ภิกษุที่อยู่จำพรรษาครบ ๓ เดือนแล้วพร้อมเพรียงกันทำการกรานกฐิน คือ การพร้อมเพรียงกันทำผ้าผืนใดผืนหนึ่งที่หามาได้ ให้เป็นผ้ากฐิน เป็นการทำสังฆกรรมคือกิจของคณะสงฆ์ ร่วมใจกันมอบผ้าผืนนั้นให้แก่ภิกษุ ๑ รูป ที่คณะสงฆ์ (คณะของภิกษุ ไม่ใช่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง) เห็นสมควร ฉะนั้น กฐินจึงไม่ใช่จีวรทั่วไปตามธรรมดา ทั้งนี้ เพื่อ

ความสมควรสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของภิกษุอยู่จำพรรษาในที่เดียวกัน การกรานกฐินเริ่มตั้งแต่พร้อมเพรียงกันซักผ้าที่ได้มาแล้ว กะผ้า ตัดผ้า เย็บผ้า ย้อมผ้านั้น จนสำเร็จเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งแล้วจึงทำสังฆกรรม มอบผ้านั้นแก่พระภิกษุที่เหมาะสมตามพระวินัย แล้วคณะสงฆ์ทั้งหมดนั้นจึงร่วมอนุโมทนายินดี นี่คือการกรานกฐินคือทำผ้าผืนใดผืนหนึ่งให้เป็นจีวรตามพระวินัย

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงรอกาลเวลา ทรงรอโอกาสที่เหมาะสมในการทรงบัญญัติพระวินัยตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ภิกษุเห็นประโยชน์ของการบัญญัติพระวินัยข้อนั้น เพื่อความอยู่มาสุกของภิกษุทั้งหลาย พระมหากษัตริย์ของพระองค์ไม่มีผู้ใดเปรียบได้เลย

สำหรับการกรานกฐินซึ่งต้องเป็นสังฆกรรมตามพระวินัยนั้น ต้องมีภิกษุอย่างน้อย ๕ รูป จึงจะกระทำสังฆกรรมนี้ได้ โดยรูปหนึ่งเป็นผู้รับผ้าอีก ๔ รูปรวมกันเป็นคณะสงฆ์ผู้มีมติร่วมกันเป็นผู้มอบผ้าให้

สำหรับระยะเวลา หรือ ขอบเขตในการกรานกฐินนั้น มีระยะเวลา ๑ เดือน คือ หลังออกพรรษาแล้ว ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒

ทั้งหมดนี้ ก็พอจะรู้แล้วว่า กฐินเป็นเรื่องของผ้าเท่านั้น ประการสำคัญที่ควรพิจารณา คือ กฐิน ไม่ว่าจะเป็นยุคใด สมัยใด เมื่อกระทำอย่างถูกต้องตรงตามพระวินัยก็ย่อมถูกต้องตามพระวินัย แต่ถ้าไม่ถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัย การกระทำนั้น ๆ ก็ไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย

จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องถวายกฐินและวัดต้องมีกฐินไหม

ถ้าวัดใด ไม่มีผู้ถวายกฐิน ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องวิตกกังวลแต่อย่างใด ไม่ใช่ว่า ไม่มีผู้ถวายผ้ากฐินแล้ว ภิกษุจะไปขอหรือไปพูดเลียบเคียงกับคฤหัสถ์

เพื่อให้ได้มาซึ่งผ้ากฐิน นั้นเป็นการทำผิดพระวินัย

ถ้าไม่มีผู้ถวายกฐิน ก็คือ ไม่มีผู้ถวาย ภิกษุ ก็ยังต้องดำเนินชีวิตไปตามวิสัยของบรรพชิตที่มุ่งตรงต่อการศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา ขัดเกลากิเลสในเพศของบรรพชิตซึ่งเป็นเพศที่สูงยิ่งกว่าคฤหัสถ์ต่อไป เพียงแต่ว่า ไม่ได้มีโอกาสดำรงกฐินและไม่ได้รับอานิสงส์ของกฐินเท่านั้นเอง ซึ่งโดยปกติของภิกษุก็ต้องเป็นผู้ที่สำรวมระวังรักษาพระวินัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้อย่างเคร่งครัดอยู่แล้ว เมื่อไม่ได้กรานกฐินและไม่ได้รับอานิสงส์ของกฐิน ก็ไม่เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตของเพศบรรพชิตเลย แต่ถ้าคฤหัสถ์มีความพร้อมที่จะถวายกฐิน ตามระยะเวลาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ ก็เป็นการที่คฤหัสถ์ได้เจริญกุศลตามกาล แต่ถ้าไม่มีโอกาสถวายผ้าเพื่อเป็นผ้ากฐิน ก็มีโอกาสนั้นที่จะเกิดกุศลอื่นในชีวิตประจำวันตามเหตุตามปัจจัยที่แต่ละบุคคลสะสมมา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น

ภิกษุที่แสวงหากฐิน ออกปากขอกฐิน เรียวกฐิน ต้องการผ้าหรือต้องการเงิน เอาเงินไปทำอะไร เอาไปสร้างพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ที่ใหญ่โต เอาไปสร้างเทวรูป เป็นต้น นั้นใช้พระพุทธรูปศาสนาหรือ นั้นใช้กฐินหรือไม่ ภิกษุ นักพัฒนามีหรือไม่ ไม่มีเลย ภิกษุที่อบรมปัญญาขัดเกลากิเลสเป็นผู้เจริญด้วยคุณความดี ด้วยความเข้าใจพระธรรมและมีความเคารพยำเกรงในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่พัฒนาทางด้านวัตถุ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเพื่อเกื้อกูลให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้มีความเข้าใจถูกเห็นถูก เพื่อละคลายกิเลสทั้งปวง แต่การที่ภิกษุไปพัฒนาทางด้านวัตถุที่ใหญ่โต นั้นไม่ใช่การขัดเกลาละคลายกิเลส และไม่ใช้การดำรงพระพุทธรูปศาสนาอีกด้วย พระนักพัฒนาทางด้านวัตถุ จึงไม่ใช่ภิกษุในพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะพระพุทธรูปศาสนาจะดำรงอยู่ได้ ก็ด้วยความเข้าใจของชาวพุทธ ไม่ใช่ด้วยอย่าง

อื่นเลย แม้วิหาร ๘๔,๐๐๐ แห่ง ก็ไม่สามารถดำรงพระพุทธศาสนาไว้ได้ แต่
สัมมาปฏิบัติคือการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยเท่านั้น ที่จะ
ดำรงพระพุทธศาสนาไว้ได้ ภิกษุที่เรียไรเงินโดยอังกฐินและคฤหัสถ์ก็เห็นดี
เห็นงามไปกับสิ่งนั้นด้วย กับการที่มีผู้เข้าใจพระธรรมวินัย กล่าวแสดงเปิด
เผยคำจริงตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจ
อย่างถูกต้อง เช่น เรื่องกฐิน เป็นต้น ใคร คือ ผู้ที่ดำรงรักษาคำสอนของพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า

ประการที่น่าพิจารณา คือ การซ่อมแซมวัด เงินก็เป็นสิ่งที่สำคัญ แต่
ไม่ใช่กิจของภิกษุที่จะไปเรียไรเงิน เพราะนั่นเป็นกิจของคฤหัสถ์ ที่จะช่วยกัน
ในส่วนนี้ โดยไม่ต้องเป็นห่วงเลย เพราะถ้าแต่ละคนเข้าใจพระธรรมวินัยอย่าง
ถูกต้องแล้ว ก็จะทำแต่สิ่งที่ถูกต้องเท่านั้น ไม่ทำสิ่งที่ผิด

ผ้าที่เป็นผ้ากฐิน มาจากไหน

ในสมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัยปิฎก มหาวรรค หน้า ๒๓๐ มี
ข้อความที่แสดงถึงบุคคลผู้ถวายผ้าจีวรแก่ภิกษุเพื่อทำเป็นกฐิน ดังนี้

กฐิน ใครถวาย จึงจะควร

บุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง จะเป็นเทวดาหรือมนุษย์หรือสทธรรมิกทั้ง ๕
(ภิกษุ ภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี) คนใดคนหนึ่งถวาย ก็ย่อมควร

จะเห็นได้ว่า นอกจากเทวดาและคฤหัสถ์แล้ว บุคคลผู้ถวายผ้าเพื่อ
ทำให้เป็นผ้ากฐินได้ ก็ยังมีสทธรรมิกทั้ง ๕ อีกด้วย แต่สมัยนี้มีสทธรรมิกเพียง
๒ เท่านั้น คือ ภิกษุ สามเณร และเพราะไม่มีภิกษุณีแล้ว จึงไม่มีสิกขมานาและ
สามเณรีด้วย

ถ้าหากผู้ถวายผ้าเพื่อทำเป็นผ้ากฐิน ไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไร ก็เข้ามาถามภิกษุว่าควรทำอย่างไร ภิกษุก็แนะนำผู้นั้นได้ว่า ควรถวายผ้า เพื่อให้พอแก่การทำไตรจีวรเป็นผ้าผืนใดผืนหนึ่งในบรรดาผ้า ๓ ผืน คือ ผ้าสังฆาฏิ ผ้าอุตตราสงค์ ผ้าอังตราสก และควรแนะนำว่า ควรถวายเข็ม เข็มนี้เล่ม ควรถวายด้ายเข็มนี้ ควรถวายน้ำย้อมเข็มนี้ เพื่อทำจีวรนั้นและ ถวายยาคุและภัตแก่ภิกษุผู้ช่วยทำ ซึ่งจากกรณีดังกล่าวภิกษุสามารถกระทำ ได้ เพราะไม่ได้เป็นการขอ แต่เพราะศฤงคาร์ภิกษุ ภิกษุก็สามารถแนะนำได้

เกี่ยวกับผู้ถวายกฐินโดยตรง

การถวายผ้าเพื่อทำผ้านั้นให้เป็นผ้ากฐิน เป็นการให้ทานตามกาล พระ สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้โดยตรงว่าผู้ถวาย ชื่อว่า เป็นผู้ให้ทานตามกาล และเป็นการถวายต่อสงฆ์ ไม่ใช่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะ นอกจากนั้นยัง เป็นโอกาสให้ถวายด้าย เข็ม น้ำย้อม รวมถึงภัตตาหาร แก่พระภิกษุ เป็นการ อำนวยความสะดวกแก่พระภิกษุโดยตรงในวันนั้น

ถ้าจะพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว ไม่ต้องรอเฉพาะช่วงกฐินเท่านั้น ที่จะเป็นโอกาสของการเจริญกุศล เวลาอื่นก็ถวายได้ แต่การถวายผ้า หรือการ ถวายสิ่งของที่สมควรแก่พระภิกษุที่ไม่อยู่ในฤดูกาลกฐิน ก็ไม่ใช่กฐินเท่านั้นเอง กุศลจิตไม่ได้จำกัดเลย และไม่ได้เป็นไปเฉพาะในทานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ภูมิมนุษย์เรานั้นเป็นภูมิที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญกุศลได้ทุกประการ ทั้งทาน ศีล และการอบรมเจริญปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคนี้สมัยนี้ พระ พุทธศาสนายังดำรงอยู่ บุคคลผู้เป็นบัณฑิตมีปัญญามีความรู้ความเข้าใจ พระธรรมอย่างถูกต้อง ก็แสดงความจริงให้พิจารณาให้เข้าใจถูกต้อง จึงควรที่ จะได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมปัญญา เพื่อดำรงพระธรรมคำสอน ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ดำรงมั่นคงต่อไป

การกรานกฐินอย่างไร

เมื่อผู้มีจิตศรัทธานำผ้าที่จะทำเป็นผ้ากฐินเข้ามาถวายแก่สงฆ์แล้ว ภิกษุทุกรูปช่วยกันกะ ตัด เย็บ และย้อมทำให้เป็นจีวร ให้เสร็จภายในวันที่ ถวายนั้น ถ้าหากว่า ในกรณีที่ เป็นผ้าสำเร็จแล้ว กล่าวคือ สำเร็จเป็นผ้าผืนใด ผืนหนึ่งในบรรดาผ้า ๓ ผืนแล้ว ก็ข้ามขั้นตอนการกะ ตัด เย็บ ย้อมไป สงฆ์ประชุมกันในเขตสีมาเพื่อสรรหาภิกษุผู้ควรแก่การรับผ้ากฐิน ซึ่งเรียกว่า ผู้ครองกฐิน ด้วยการสวดญัตติทุติยกรรมวาจา มอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุผู้จะรับ ผ้ากฐิน การกระทำผ้าให้เป็นผ้ากฐินจนสำเร็จ ตลอดจนถึงการมอบผ้ากฐินแก่ ภิกษุผู้ควรรับมอบผ้ากฐิน ตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุดคือขั้นตอนสุดท้ายนั้น ชื่อว่า การกรานกฐิน

ใครเป็นผู้ควรรับมอบผ้ากฐิน

จะต้องเป็นพระภิกษุรูปที่มีผ้าที่เก่าที่สุด ถ้าผู้มีจีวรเก่ามีหลายรูป คณะสงฆ์ก็จะให้โอกาสแก่พระภิกษุผู้มีพรรษามากกว่า และทั้งหมดนั้นจะต้อง เป็นไปตามการอนุมัติจากสงฆ์ คณะสงฆ์จะเป็นผู้เจาะจงว่าจะถวายรูปนั้นรูปนี้ ไม่ได้เลย ตามข้อความในสมันตปาสาทิกา อรรถกถา พระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๕ ภาค ๒ - หน้า ๒๓๐ ดังนี้

กีกฐินใครควรกราน (รับผ้ากฐิน)

สงฆ์ให้จีวรกฐินแก่ภิกษุใด ภิกษุนั้น ควรกราน

ก็สงฆ์ควรให้ใครเล่า

ภิกษุใดมีจีวรเก่า ควรให้แก่ภิกษุนั้น ถ้าภิกษุมีจีวรเก่าหลายรูป พึงให้แก่ภิกษุผู้มีพรรษาแก่กว่า ในหมู่ภิกษุผู้มีพรรษาแก่กว่าเล่า ภิกษุใด เป็นมหาบุรุษ (ผู้รู้) ควรให้แก่ภิกษุนั้น ถ้าภิกษุผู้มีพรรษาแก่กว่าไม่เป็นผู้รู้

ภิกษุผู้มีพรรษาอ่อนกว่า เป็นผู้รู้ ฟังให้แก่ภิกษุผู้มีพรรษาอ่อนกว่า

แต่สงฆ์ควรทำความสงเคราะห์แก่พระมหาเถระ เพราะฉะนั้น สงฆ์
ฟังเรียนท่านว่า ขอท่านจงรับเถิด พวกข้าพเจ้าจักช่วยทำถวาย

ในไตรจีวรผืนใดคร่ำคร่า ควรให้เพื่อประโยชน์แก่ผืนนั้น ตามปกติ
พระมหาเถระครองจีวรสองชั้น ฟังให้เพื่อพอทำได้สองชั้น ถ้าแม้ท่านครอง
จีวรชั้นเดียวแต่เนื้อแน่น แต่ผ้ากฐินเนื้อบาง ฟังให้เพื่อให้พอสองชั้นทีเดียว
เพื่อจะได้เหมาะสม ถึงแม้ท่านพูดอยู่ว่า เมื่อไม่ได้ เราก็จะครองชั้นเดียว
ก็ควรให้สองชั้น แต่ถ้าภิกษุใดเป็นผู้มีปกติโลก ไม่ควรให้แก่ภิกษุนั้น และ
ภิกษุผู้รับนั้นเล่า ก็ไม่ควรรับด้วยคิดว่าเรากرانกฐินแล้ว ภายหลังจักเลาะออก
ทำเป็นจีวรสองผืน

ภิกษุผู้ได้รับมอบผ้ากฐินต้องถอนผ้าผืนเก่าของตน คือ สละผ้าผืนเก่า
นั้น แล้วทำกับปัพพินทุ (ทำเครื่องหมายให้รู้ว่าผ้ากฐินที่ได้รับมอบนั้นเป็นของ
ตน) และอธิษฐาน (ตั้งใจว่าจะใช้สอยผ้า) ในบรรดาผ้าจีวร ๓ ผืน มี ผ้าสังฆาฏิ
เป็นต้น ถ้ากรานผ้ากฐิน คือ รับมอบผ้ากฐินเพื่อเป็นผ้าสังฆาฏิ ก็ถอนผ้าสังฆาฏิ
ผืนเก่า แล้วทำกับปัพพินทุและอธิษฐานคือเพื่อใช้สอยเป็นผ้าสังฆาฏิผืนใหม่ ถ้า
กรานผ้ากฐินเพื่อเป็นผ้าอุตตราสงค์ ก็ถอนผ้าอุตตราสงค์ผืนเก่า แล้วทำกับปัพพินทุ
และอธิษฐานผ้ากฐินนั้นเป็นผ้าอุตตราสงค์ผืนใหม่ ถ้ากรานผ้ากฐินเพื่อเป็นผ้า
อันตราวาสก ก็ถอนผ้าอันตราวาสกผืนเก่าแล้วทำกับปัพพินทุและอธิษฐานผ้ากฐิน
นั้นเป็นอันตราวาสกผืนใหม่

กรรมวาจาในการมอบผ้ากฐิน

ข้อความในพระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๕ ภาค ๒ - หน้า ๑๙๕
แสดงกรรมวาจา คือ วาจาที่กล่าวในการมอบผ้ากฐิน มีดังนี้

ภิกษุผู้ฉลาดผู้รู้ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา (ญัตติ หมายถึง ประกาศให้สงฆ์ทราบเพื่อทำกิจร่วมกัน กรรมวาจา คือ สวด ตั้งญัตติให้รู้ว่กำลังจะทำอะไร ๑ แล้วสวดประกาศอีก ๑ ครั้ง จึงเป็นทุติยกรรมวาจา คือ การกล่าวให้รู้ รวม ๒ ครั้ง เพื่อความเห็นชอบจากคณะสงฆ์ ในสังฆกรรมนั้น) ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผ้ากฐินผืนนี้ เกิดแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว (กระทำผ้านี้ให้เป็นผ้ากฐินสำเร็จแล้ว) สงฆ์พึงให้ผ้ากฐินผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อกรานกฐิน (รับเป็นผู้ครองผ้ากฐิน) นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผ้ากฐินผืนนี้ เกิดแล้วแก่สงฆ์ สงฆ์ให้ผ้ากฐินผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อกรานกฐิน การให้ผ้ากฐินผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อกรานกฐิน ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ผ้ากฐินผืนนี้ สงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อกรานกฐิน ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้น จึงนิง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

อาณิสสงส์ของกฐิน

ตามข้อความในพระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๕ ภาค ๒ - หน้าที่ ๑๙๔ ได้แสดงอาณิสสงส์ของกฐินไว้ ดังต่อไปนี้

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลาย ผู้จำพรรษาแล้ว ได้กรานกฐิน พวกเธอผู้ได้กรานกฐินแล้ว จักได้อาณิสสงส์ ๕ ประการ คือ

๑. เทียวไปไหนโดยไม่ต้องบอกลา

๒. ไม่ต้องถือไตรจีวรไปครบสำหรับ

๓. ฉนคณโกชนได้

๔. ทรงอธิเรกจีวรไว้ได้ตามปรารถนา

๕. จีวรอันเกิดขึ้น ณ ที่นั้นจักได้แก่พวกเธอ

คำอธิบายในแต่ละข้อ มีดังนี้

เมื่อภิกษุได้รับผ้ากฐินถูกต้องตามวินัยแล้ว ทั้งผู้ที่ได้รับมอบผ้า และคณะสงฆ์ทั้งหมดที่ร่วมอนุโมทนายินดีก็จะได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ สำหรับอานิสงส์ ๕ ประการก็จะได้เฉพาะกับภิกษุผู้จำพรรษาในอาวาสนั้นเท่านั้น (ภิกษุผู้จำพรรษาหลัง หรือภิกษุที่จำพรรษาในวัดอื่นที่มาร่วมด้วย ย่อมไม่ได้ อานิสงส์) ซึ่งการได้รับการผ่อนผันในทางพระวินัย มีดังนี้

๑. เทียวไปไหนโดยไม่ต้องบอกลา ในพระวินัยมีข้อความบัญญัติไว้ว่า เมื่อภิกษุได้รับนิมนต์ไปฉันภัตตาหารในบ้าน ภิกษุผู้รับนิมนต์นั้น เมื่อมีความประสงค์ไปสู่อื่นจากบ้านที่รับนิมนต์นั้นในเวลาก่อนฉันคือยังไม่ได้ฉันอาหารที่รับนิมนต์ไว้หรือหลังฉันคือภายหลังจากฉันอาหารที่รับนิมนต์เขาไว้แล้วก็ตาม จะต้องลาภิกษุที่มีอยู่ร่วมกันในอาวาสเดียวกันก่อน ยกเว้นคราวสมัยที่มีการถวายกฐิน คือ ตั้งแต่วันปวารณาออกพรรษาถึงกลางเดือน ๑๒ แต่ถ้าได้มีการกรานกฐินด้วยแล้วรวมระยะเวลา ๕ เดือนจนถึงกลางเดือน ๔ สามารถไปได้โดยไม่ต้องบอกลา เพราะว่าเป็นช่วงเวลาที่ต้องมีการทำจีวรเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก อาจจะขาดเข็ม ขาดด้าย ขาดน้ำย้อม ก็จะสามารถไปบอกชาวแก่ผู้ที่ได้แจ้งหรือปวารณาไว้ได้ จึงสามารถไปได้เลยโดยไม่ต้องบอกลา เฉพาะในวันดังกล่าวเท่านั้น

๒. ไม่ต้องถือไตรจีวรไปครบสำหรับ เนื่องจากว่ามีกิจมากในการทำจีวร ถ้าถือไตรจีวรไปครบสำหรับก็อาจจะเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก เพราะภิกษุต้อง

รักษาไตรจีวรไว้ ถ้าไม่รักษา ทั้งไว้จนถึงเวลาอรุณขึ้นของวันใหม่ ชื่อว่า อยู่ปราศจากจีวรนั้น ก็เป็นอาบัตินิสัคคียปาจิตตีย์ ยกเว้นภิกษุที่ได้รับสมมติ (หมายรูกันว่าเป็นผู้ได้รับการยกเว้น) เช่น ในกรณีอาพาธไม่สามารถนำไตรจีวรไปครอบได้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงอนุญาตเป็นกรณีพิเศษในช่วงได้รับอาณิสสฺสภินั้นว่าไม่ต้องถือไปครอบสำหรับ สามารถถือไปเฉพาะผ้าอังกับผ้าห่มเท่านั้น ผ้าสังฆาฏิไม่ต้องนำไปก็ได้

๓. ฉนคณะโกชนได้ ฉนคณะโกชน คือ การฉนรวมกันเป็นหมู่คณะตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป

โกชนะ ๕ อย่างคือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑ เมื่อผู้จะถวายภัตตาหารเข้ามาหาภิกษุ ๔ รูปในที่แห่งเดียวกันหรือที่ต่าง ๆ กัน นิมนต์ฉนด้วยโกชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม ด้วยการกล่าวคำนิมนต์ที่ไม่สมควรโดยการบอกชื่ออาหาร เช่น นิมนต์ฉนข้าวสุก ฉนเนื้อ ฉนปลา ภิกษุจะฉนเป็นคณะ คือ ๔ รูป ขึ้นไปไม่ได้ แต่สำหรับผู้ได้กรานภินก็ได้รับการผ่อนปรนให้ฉนเป็นคณะโกชนะได้ตามเวลาที่ได้ทรงบัญญัติไว้ในพระวินัย

๔. ทรงอดิเรกจีวรไว้ได้ตามปรารถนา

ตามปกติภิกษุจะเก็บอดิเรกจีวรไว้ได้ เพียง ๑๐ วันเท่านั้น (เพื่อป้องกันการสะสมผ้า ป้องกันความเป็นผู้โลภมากในผ้า) ถ้าเก็บเกิน ๑๐ วันขึ้นไป ต้องอาบัตินิสัคคียปาจิตตีย์

อดิเรกจีวร หมายถึง ผ้าที่ภิกษุได้มาซึ่งเกินกว่าผ้าที่ภิกษุอธิฐานให้มีไตรจีวร เป็นต้น และเป็นผ้าที่ยังไม่ได้วิกัป

อธิฐาน หมายถึง ภิกษุมีความตั้งใจที่จะใช้สอยผ้านั้น

วิกัป หมายถึง กระทำผ้าจีวรนั้นให้เป็น ๒ เจ้าของร่วมกัน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้เก็บอติเรกจีวร คือ ผ้าจีวรที่ยังไม่ได้อธิษฐานวิกัปไว้ได้ตามปรารถนาในช่วงที่ได้รับอานิสงส์กฐินนี้ เพื่อเก็บให้เพียงพอแก่ผ้าผืนใดผืนหนึ่ง หรือเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ ซึ่งภิกษุสามารถเก็บผ้าที่ได้มาเพื่อที่จะทำจีวรได้ ในช่วงกาลจีวรนี้ คือ ตั้งแต่วันปวารณาออกพรรษา คือตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ภายใน ๑ เดือน ถ้ามีการกรานกฐินแล้ว อานิสงส์ที่ได้รับจนถึงกลางเดือน ๔ รวมเป็นเวลา ๕ เดือน

๕. จีวรอันเกิดขึ้น ณ ที่นั้น จักได้แก่พวกเธอ โดยปกติแล้วในอาวาสหนึ่ง ถ้ามีผู้ถวายจีวรซึ่งถวายแก่สงฆ์ ทั้งภิกษุที่อยู่จำพรรษาและทั้งที่เป็นภิกษุอาคันตุกะ ซึ่งสงฆ์ จะต้องทำการแบ่งให้กับภิกษุทุกรูป แต่ในกรณีที่เกิดกฐินเป็นอันกรานแล้ว ผ้าจีวรเหล่านั้นที่เกิดขึ้นย่อมเป็นของเฉพาะภิกษุผู้จำพรรษานั้น อาวาสนั้นเท่านั้น ตลอดระยะเวลา ๕ เดือน (ตั้งแต่วันปวารณาออกพรรษา คือ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔) แม้ว่าภิกษุอาคันตุกะทั้งหลายเข้าไปสู่อาวาสนั้นก็ไม่มีสิทธิ์ในจีวรเหล่านั้น ถึงแม้จีวรเหล่านั้นยังไม่ได้มีการแจกก็ตาม

อานิสงส์ทั้ง ๕ ข้อนี เป็นของพระภิกษุเท่านั้น ไม่ใช่ของคฤหัสถ์เลย แต่สำหรับคฤหัสถ์ผู้ถวายผ้าเพื่อทำเป็นผ้ากฐิน ก็เป็นผู้ได้เจริญกุศลในเรื่องการให้ทาน อานิสงส์ซึ่งเป็นผลที่ล้นเหลือมาจากเหตุ เมื่อเหตุปัจจัยพร้อมก็สามารถเกิดขึ้นกับผู้ที่ได้เจริญกุศลไว้ดีแล้วได้ เมื่อเหตุดี ผลที่ดี ก็ย่อมเกิดขึ้นเป็นไปตามควรแก่เหตุ ซึ่งไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น

ผ้ากฐินเป็นผ้าบริสุทธ์

กฐิน ที่ถูกต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัยนั้น จะต้องเกิดขึ้นโดยชอบธรรม ไม่ใช่เกิดจากการขอ ไม่ใช่เกิดจากการทำนิมิตหรือการเลียบเคียงแต่อย่างใด ตามข้อความในพระวินัยปิฎก มหาวิรรค เล่ม ๕ ภาค ๒ - หน้า ๑๙๖ ดังนี้

“กฐินไม่เป็นอันกราน (คือ ไม่สำเร็จเป็นกฐิน) ด้วยผ้าที่ทำนิตได้มา กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยผ้าที่พุดเลียบเคียงได้มา”

คำอธิบายมีดังนี้

การทำนิต (ทำให้รู้ความหมาย) เช่น ภิกษุพุดให้ใคร ๆ ได้ยินว่า “ผ้าผืนนี้ดี เหมาะสม สามารถใช้ผ้าผืนนี้กรานกฐินได้” จนมีคนมาถวายกฐิน

คำอธิบาย การพุดเลียบเคียง เช่น ภิกษุพุดขึ้นมาว่า “ธรรมดาว่า กฐินนี้ควรถวาย ผู้ถวายจะได้บุญมาก” จนมีคนมาถวายกฐิน

ถ้าทำอย่างนี้แล้วได้ผ้ามา ย่อมไม่เป็นผ้ากฐิน เพราะไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ทั้งภิกษุผู้ได้รับผ้าและคณะสงฆ์ที่ทำการอนุโมทนาก็จะไม่ได้รับอานิสงส์ของกฐินเลย เพราะเป็นผ้าที่จะทำเป็นผ้ากฐินนั้นได้มาโดยไม่ชอบธรรม ผ้าที่จะนำมาทำเป็นผ้ากฐินนั้น ต้องบริสุทธิ์อย่างยิ่ง แม้แต่ญาติ หรือ บุคคลผู้ปวารณาไว้ ภิกษุก็จะไปขอผ้ามาเพื่อทำเป็นผ้ากฐินไม่ได้เลย ต้องเป็นผ้าที่บริสุทธิ์จุลจลมาจากอากาศเลยทีเดียว จะเห็นได้ว่า โดยทั่วไป ภิกษุสามารถเอ่ยปากขอวัตถุที่สมควรแก่เพศบรรพชิตจากญาติหรือจากบุคคลผู้ปวารณาได้ ไม่มีโทษแต่อย่างใด แต่สำหรับผ้าที่จะทำเป็นผ้ากฐินนั้น บริสุทธิ์อย่างยิ่ง ภิกษุจะเอ่ยปากขอไม่ได้เลย แต่ถ้าภุคฺคฺสํกฺกํอุบาสกอุบาสิกา เห็นว่า วัตถุใดไม่มีผ้ากฐิน จะชวนขวายเป็นผ้ามาถวายแต่สงฆ์ อย่างนี้เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ เพราะคฤหัสถ์ชวนขวายเอง

เข้าใจกฐินอย่างถูกต้องเป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่น

กฐินเป็นเรื่องของผ้า เป็นการถวายผ้าในกาล คือ ในช่วงเวลาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้เท่านั้น เมื่อเข้าใจถูกต้องแล้ว เมื่อมีคน

มาชักชวนให้ทำกฐิน โดยทำเป็นซองกฐินมาเรียไรเงิน ก็สามารถกล่าวความจริงให้ผู้นั้นได้เข้าใจอย่างถูกต้องว่า กฐินคืออะไร จึงเป็นการทำประโยชน์ให้กับผู้นั้น ทำให้ผู้นั้นได้มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง เพื่อจะได้ไม่ทำสิ่งที่ผิดต่อไป ในขณะนั้น ก็เป็นประโยชน์ของตนด้วย ไม่ต้องเกรงใจในสิ่งที่ผิด สิ่งที่ดี ไม่มีประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น ควรที่จะได้ช่วยกันรับทั้งสิ่งที่ผิดทันที ไม่เก็บสิ่งที่ผิดไว้ต่อไป

พระพุทธประสงค์ในการทรงอนุญาตกฐิน

เนื่องจากการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวกับกฐินนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระพุทธานุญาตให้ภิกษุทุกรูปร่วมแรงร่วมใจกันทำผ่านนั้นให้เป็นผ้ากฐินจะถือตนว่าเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ เป็นพระเถระ หรือเป็นพหูสูต ไม่ได้เลย ภิกษุทุกรูปต้องช่วยกัน ชัก เย็บ ย้อมจีวรให้เสร็จภายในวันนั้น การกระทำดังกล่าวนั้น เป็นกฐินวัตรที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ก่อน ๆ ก็ทรงกระทำกฐินวัตรนี้มาแล้ว ตามข้อความในสมันตปาสาทิกา อรรถกถา พระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๕ ภาค ๒ - หน้า ๒๓๒ ดังนี้

“จริงอยู่ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระนามว่าปทุมุตระก็ได้ทรงทำกฐินวัตรมาแล้ว ในอดีตกาล ได้ยินว่า พระอัครสาวกของพระองค์ชื่อสุชาตเถระ ได้รับกฐิน พระศาสดาได้ทรงนั่งทำกฐินวัตรนั้น พร้อมด้วยภิกษุหกล้านแปดแสนรูป”

เมื่อเป็นเช่นนี้ การที่ภิกษุทั้งหลายเป็นผู้พร้อมเพรียงกันไม่ถือตน เป็นผู้เสียสละ เพื่อประโยชน์แก่ภิกษุรูปอื่น ช่วยกันทำกิจนี้ให้สำเร็จ จึงก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีกันคุ้นเคยกัน นำความผาสุกมาสู่หมู่คณะอย่างแท้จริง

อีกประการหนึ่ง ในสมัยครั้งพุทธกาล ภิกษุหาผ้าได้ยาก เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตกฐินก็เป็นเหตุทำให้ภิกษุไม่ต้องลำบากในการแสวงหาผ้า ภิกษุที่มีผ้าเก่า ก็ได้ผลัดเปลี่ยนผ้าใหม่ เป็นผู้อยู่อย่างผาสุก ตลอดจนถึงการเดินทางได้สะดวกไม่ต้องกังวลในเรื่องการถือไตรจีวรไปให้ครบ ตามข้อความในสมันตปาสาทิกา อรรถกถาพระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๕ ภาค ๒ - หน้า ๒๒๗ ดังนี้

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงดำริว่า ถ้าการกรานกฐิน จักได้เป็นการที่เราได้บัญญัติแล้วไซ้ ภิกษุเหล่านั้น จะเก็บจีวรไว้ผืนหนึ่งแล้ว มากับอันตราสกและผ้าอุตตราสงค์ จะไม่ต้องลำบากอย่างนั้น” คือ หมายความว่า ไม่ต้องถือจีวรไปครบสำรับได้ มีเพียงผ้านุ่ง (อันตราวาสก) กับผ้าจีวรสำหรับห่มคลุมกาย (อุตตราสงค์) ก็เพียงพอ

บริวารกฐินไม่มีในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

บริวารกฐิน ไม่มีในพระไตรปิฎก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า กฐิน เป็นเรื่องของผ้า ไม่มีเรื่องของเงินทองหรือสิ่งอื่นใดจะเป็นบริวารของกฐินเลย ชาวพุทธควรเข้าใจคำว่า “ปัจจัย” ก่อนว่าปัจจัยคืออะไร ปัจจัย ไม่ใช่เงิน ชาวพุทธก็จะคุ้นกันในคำว่า จตุปัจจัย ซึ่งหมายถึง ปัจจัย ๔ ไม่ใช่เงินทองแต่อย่างใด ปัจจัย ๔ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตเป็นไปได้ เป็นที่อาศัยของชีวิต เงินทองไม่ใช่ปัจจัยของภิกษุ เงินทองไม่ควรแก่ภิกษุโดยประการทั้งปวง ภิกษุในพระธรรมวินัย ไม่รับและไม่ยินดีในเงินและทอง ภิกษুবวชเพื่อขัดเกลากิเลสก่อนบวชก็สละเงินและทองแล้ว เมื่อบวชแล้ว จะกลับมารับเงินและทองอีกได้อย่างไร กฐินไม่เกี่ยวกับเงินทองและสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น ภิกษุเรียไรเงิน รับเงินก็เป็นอาบัติ ส่วนคฤหัสถ์ที่ชวนขวายเป็นด้วยการทำของกฐิน เพื่อเรียไรเงิน

มีประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการ ทั้งหมดนั้น คือ ร่วมกันทำลายพระพุทธศาสนา ซึ่งทำลายตนเองก่อน เพราะเข้าใจผิด เข้าใจผิดว่าภิกษุเป็นเรื่องของเงินทอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ต่อไปก็ทำลายผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดไปด้วย เพราะเข้าใจผิดในตนเอง เพราะเชื่อแต่คำของ ภิกษุอลัชชี แต่ลืมคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ละเลยคำของพระองค์ การกระทำดังกล่าวไม่เป็นบุญเลย แต่เป็นบาป เพราะเมื่อมีการให้เงินแก่ภิกษุ ก็ทำให้ภิกษุต้องอาบัติล่วงละเมิดพระวินัย จากการกระทำของตนเองผู้เป็น คฤหัสถ์ที่ให้เงินแก่ภิกษุ เท่ากับผลักภิกษุไปสู่อบายภูมิเลยทีเดียว เพราะไม่ เข้าใจว่าบุญเป็นสภาพธรรมฝ่ายดีที่ชำระจิตใจให้สะอาดปราศจากอกุศล **เมื่อ ทำสิ่งที่ผิด จึงไม่ใช่บุญ แต่เป็นบาป** ภิกษุที่ทำผิดพระวินัย ย่อมมีอาบัติเป็น เครื่องกั้นการบรรลุมรรคผลนิพพาน กั้นการเกิดในสุคติภูมิด้วย กล่าวคือ ถ้ายังมีอาบัติติดตัวอยู่ หากมรณภาพคือสิ้นชีวิตไปในขณะที่ยังปฏิญาณตนว่าเป็น ภิกษุ ชาติต่อไปจากชาตินี้เลย ต้องไปเกิดในอบายภูมิต่อหน้านั้น เกิดในสุคติภูมิ ไม่ได้เลย ในพระพุทธศาสนา เรียกว่า อาณาวีตีกกมะ คือ การล่วงละเมิด พระวินัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ เป็นอันตรายิกระกรรม (ธรรมที่ ทำอันตราย) คือ เป็นธรรมที่กั้นสวรรค์ มรรค ผล นิพพาน

เอาภิกษุมาอ้างเพื่อกำอย่างอื่นถูกต้องหรือไม่

ในปัจจุบัน มักจะมีการอ้างว่า ทำภิกษุสร้างห้องน้ำ ทำภิกษุสร้าง โรงเรียน ทำภิกษุสร้างโบสถ์ ทำภิกษุสร้างศาลา เป็นต้น เมื่อเข้าใจอย่างถูกต้อง แล้วว่า ภิกษุ เป็นเรื่องของผ้า เป็นสังฆกรรมของพระภิกษุทั้งหลายเท่านั้น การกระทำอย่างอื่นโดยนำภิกษุมาอ้างเพื่อจะทำสิ่งนั้น ๆ จึงไม่ถูกต้อง เพราะ สิ่งอื่น ๆ นั้น ไม่ใช่ภิกษุที่ถูกต้อง ก็คือ กล่าวไปตรง ๆ เลยว่า จะสร้างห้องน้ำ จะสร้างโรงเรียน จะสร้างโบสถ์ จะสร้างศาลา โดยทั้งหมดนั้น ไม่ใช่ภิกษุ

แต่เป็นกิจของคฤหัสถ์เท่านั้นที่จะช่วยกันหาเงินทุน โดยไม่เกี่ยวกับภิกษุ เพราะภิกษุจะมายุ่งเกี่ยวกับเรื่องเงินทองไม่ได้โดยประการทั้งปวง และที่เข้าใจผิดอย่างยิ่ง คือ จะถวายเป็นอัฐมาเพื่อสร้างสำนักปฏิบัติ เพราะสำนักปฏิบัติไม่มีในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สำนักหมายถึงที่อยู่เท่านั้น ไม่ใช่เป็นสถานที่ที่จะต้องไปปฏิบัติธรรม เพราะธรรม คือ สิ่งที่มีจริง มีจริงทุกขณะ ไม่จำเป็นต้องไปอยู่ ณ ที่หนึ่งทีใด แต่เมื่อเข้าใจผิดจึงคิดว่าจะต้องไปปฏิบัติ ณ สำนักปฏิบัติ เพราะความจริงนั้น ธรรมกำลังมีในขณะนี้ การฟังพระธรรมให้เข้าใจเป็นปัจจัยให้ปัญญาความเข้าใจเจริญขึ้นรู้ความจริงของธรรมที่มีจริงในขณะนี้ นั่นคือ ปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา จึงเข้าใจความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมแต่ละหนึ่งตรงตามความเป็นจริง เมื่อไม่มีสำนักปฏิบัติในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วพากันสร้างสำนักปฏิบัติ จะถูกต้องหรือ และถ้าเป็นการถวายเป็นอัฐมาเพื่อสร้างสำนักปฏิบัติ ก็จะเป็นโทษกับผู้ทำและผู้ชักชวนอีกด้วย ฉะนั้นจึงเป็นโทษโดยส่วนเดียว ทำลายทั้งตนเองและผู้อื่น และทำลายคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย

คหบดีจิวร

คหบดีจิวรคืออะไร คหบดีจิวร คือ จิวรที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุรับจากคฤหัสถ์ มูลเหตุที่ทรงอนุญาตให้รับคหบดีจิวรได้นั้น มาจากหมอชีวกโกมารภัจจ์ทูลขอโอกาสจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อประโยชน์ให้ภิกษุทั้งหลายได้รับผ้าที่คฤหัสถ์ถวายเป็นอัฐมาจากเดิมที่ปกติ ภิกษุทั้งหลายใช้ผ้าป่าสกุลจิวร (ผ้าเป็นฝืน ที่ภิกษุเก็บรวบรวมมาจากสถานที่ที่เขาทิ้งแล้วบ้าง จากผ้าห่อศพบ้าง เป็นต้น) ตามข้อความในพระวินัยปิฎก มหาวรรค เล่ม ๕ ภาค ๒ - หน้า ๒๖๑ ดังนี้

ครั้งนั้น ชิวโกมารักจ้ ถือผ้าสียะเยกะคู้้นไปในพุทธสำนัก ครั้น
ถึงแล้ว ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
ชิวโกมารักจ้ นั่งเรียบร้อยแล้ว ได้กราบทูลคำนี้แด่พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า
ข้าพระพุทธเจ้าจะขอการประทานพรจากพระผู้มีพระภาคเจ้าสักอย่างหนึ่ง
พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า พระตถาคตทั้งหลายเลิกให้พรเสียแล้ว ชิวโก

ชิวโกมารักจ้ กราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพรที่สมควร
และไม่มีโทษ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า จงว่ามาเถิด ชิวโก

ชิวโกมารักจ้ กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้า
และพระสงฆ์ทรงธุดงค์ล้วนเป็นปกติอยู่ ผ้าสียะเยกะของข้าพระพุทธเจ้า
คู้้นี้ พระเจ้าจันทปัชโชตทรงส่งมาพระราชทาน เป็นผ้าเนื้อดีเลิศ ประเสริฐ
มีชื่อเสียงเด่นอุดม และเป็นเยี่ยมกว่าผ้าทั้งหลายเป็นอันมาก ตั้งหลายคู่
ตั้งหลายร้อยคู่ หลายพันคู่ หลายแสนคู่ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าจงทรง
พระกรุณาโปรดรับผ้าคู้สียะเยกะของข้าพระพุทธเจ้า และขอจงทรงพระ
พุทธานุญาตคหบดีจิวรแก่พระสงฆ์ด้วยเถิด พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับผ้าคู้สียะเยกะแล้ว ครั้นแล้ว ทรงชี้แจง
ให้ชิวโกมารักจ้ เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่ำรวยด้วยธรรมิกถา ครั้น
ชิวโกมารักจ้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง สมทาน
อาจหาญ ร่ำรวยด้วยธรรมิกถาแล้ว ลุกจากที่นั่ง ถวายบังคมพระผู้มี
พระภาคเจ้า ทำประทักษิณกลับไป

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็น
เค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตคหบดีจิวร รูปใดปรารภนา จงถือ
ผ้าบังสุกุล รูปใดปรารภนา จงยินดีคหบดีจิวร แต่เราสรรเสริญการยินดีด้วย
ปัจจัยตามมีตามได้

ประชาชนในพระนครราชคฤห์ได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงอนุญาตคหบดีจิวรแก่ภิกษุทั้งหลาย ต่างพากันยินดีว่า บัดนี้แล
พวกเราจักถวายทาน จักบำเพ็ญบุญ เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาต
คหบดีจิวรแก่ภิกษุทั้งหลาย

เพียงวันเดียวเท่านั้น จิวรหลายพันผืนได้เกิดขึ้นในพระนครราชคฤห์

ประชาชนชาวชนบทได้ทราบข่าวว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาต
คหบดีจิวรแก่ภิกษุทั้งหลาย ต่างพากันยินดีว่า บัดนี้แล พวกเราจัก
ถวายทาน จักบำเพ็ญบุญ เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอนุญาตคหบดีจิวร
แก่ภิกษุทั้งหลาย

เพียงวันเดียวเท่านั้น จิวรหลายพันผืนได้เกิดขึ้นแม้ในชนบท

จากข้อความดังกล่าวนี้ทำให้เมื่อใดที่มีโอกาสได้ถวายจิวรแด่พระภิกษุ
รูปใดรูปหนึ่งที่มีจิวรเก่าหรือจิวรที่ไม่สามารถจะใช้ประโยชน์ได้แล้ว ก็ทำให้
ระลึกถึงคุณของหมอชีวกโกมารภัจจ์ผู้ที่ทำให้ได้มีโอกาสถวายคหบดีจิวรแก่
พระภิกษุ เพื่อให้ดำรงอยู่ในเพศบรรพชิตได้ด้วยความผาสุก เพราะเหตุว่า ใน
ครั้งนั้น ก่อนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะประทานพรให้กับหมอชีวกโกมารภัจจ์
ถวายคหบดีจิวรได้นั้น พระภิกษุทั้งหลาย เป็นผู้มีปกติถือปัสสกุลจิวรเป็นวัตร

เมื่อไม่ใช่โอกาสแห่งการถวายกฐิน แต่สิ่งที่เหมาะสมแก่เพศ
บรรพชิต คฤหัสถ์ก็สามารถถวายได้ ทั้งจีวรเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย
และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยให้ชีวิตเป็นไป

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมดาภิเษ ย่อมไม่มีความขึ้นบาน
เพราะขจัดคุณความดี มีแต่จะให้ตกนรก”

[พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ปรินชาดก]

ผ้าป่า

ผ้าป่า คืออะไร

ผ้าป่า เป็นคำในภาษาไทย ซึ่งเมื่อเทียบเคียงในพระวินัยปิฎกแล้ว หมายถึง ผ้าบังสุกุล ซึ่งหมายถึง “ผ้าเปื้อนฝุ่น” ซึ่งเป็นผ้าที่ไม่มีเจ้าของ เป็นผ้าที่พระภิกษุท่านแสวงหาด้วยการเก็บตามป่าช้าบ้าง ตามกองขยะบ้าง ตามสถานที่ที่บุคคลนำไปทิ้งแล้วบ้าง เป็นต้น เมื่อเก็บรวบรวมไว้พอแล้วจึงทำเป็นผ้าจีวรสำหรับนุ่งห่มตามพระวินัยที่ทรงบัญญัติอนุญาตไว้

ข้อความในพระวินัยปิฎก ปริวาร เล่ม ๘ - หน้าที่ ๔๘๘ แสดงลักษณะของผ้าบังสุกุล ดังนี้

“ผ้าบังสุกุลมี ๕ คือ ผ้ายากที่ป่าช้า ๑ ผ้ายากที่ตลาด ๑ ผ้ายากที่ ๑ ผ้ายากที่ ๑ ผ้ายากที่ ๑

ผ้าบังสุกุล แม้อีก ๕ คือ ผ้าที่วัวกัด ๑ ผ้าที่แพะกัด ๑ ผ้าที่หมีสลบ ๑ ผ้าที่เขากัดในท้อง ๑ ผ้าที่เขานำไปสู่ป่าช้าแล้วนำกลับมา ๑”

ผ้าบังสุกุล จึงเป็นเรื่องของผ้าเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับเรื่องอื่นเลย พระภิกษุแสวงหาผ้าเหล่านี้มาทำเป็นเครื่องนุ่งห่มที่ถูกต้องตามพระวินัยได้ ดังเช่นเรื่องของพระอนนรุทธเถระ ที่ท่านแสวงหาผ้าบังสุกุล ตามข้อความในพระสูตรต้นตอปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท เล่ม ๑ ภาค ๒ ตอน ๒ - หน้าที่ ๓๗๗ ดังนี้

ในวันหนึ่ง พระอนนรุทธเถระมีจีวรเก่าแล้ว แสวงหาจีวรในที่ทั้งหลายมีกองหยากเยื่อเป็นต้น หลึงภรรยาเก่าของพระเถระนั้นในอัตภาพที่ ๓ (ชาติที่ ๓) แต่อัตภาพนี้ ได้เกิดเป็นเทพธิดาชื่อชาลินี ในภพดาวดึงส์

นางขาลินีเทพธิดานั้น เห็นพระเถระเที่ยวแสวงหาท่อนผ้าอยู่ ถือผ้าทิพย์ ๓ ผืน ยาว ๓ ศอก กว้าง ๔ ศอก แล้วคิดว่า “ถ้าเราจักถวายโดย ทำนองนี้ พระเถระจักไม่รับ” จึงวางผ้าไว้บนกองหยากเยื่อแห่งหนึ่ง ข้างหน้าของพระเถระนั้นผู้แสวงหาท่อนผ้าทั้งหลายอยู่ โดยอาการที่เพียง ชายผ้าเท่านั้น จะปรากฏได้ พระเถระเที่ยวแสวงหาท่อนผ้าอยู่โดยทางนั้น เห็นชายผ้าของท่อนผ้าเหล่านั้นแล้ว จึงจับที่ชายผ้านั้นนั่นแล จดมาอยู่ เห็น ผ้าทิพย์มีประมาณดังกล่าวแล้ว ถือเอาด้วยคิดว่า “ผ้านี้ เป็นผ้าบังสุกุล อย่างอุกฤษฏ์ (อย่างสูง) หนอ” ดังนี้แล้วหลีกไป

ดังนั้น ผ้าบังสุกุล จึงไม่มีผู้ถวาย แต่ถ้าเป็นผ้าที่คฤหัสถ์ถวายโดยตรง ต่อท่าน ผ้านั้น เป็นคฤหบดีจีวร ไม่ใช่ผ้าบังสุกุล ซึ่งทั้งผ้าบังสุกุลและ ผ้าคฤหบดีจีวร ก็เป็นผ้าที่ควรแก่พระภิกษุ

การทอดผ้าป่า หรือ การถวายผ้าป่า ไม่มีในพระไตรปิฎก เป็นความ เข้าใจผิดคลาดเคลื่อนจากพระธรรมวินัย เมื่อมีผู้เข้าใจผิดคิดว่าถวายผ้าป่า ความจริงนั้น ก็ไม่ใช่ผ้าป่าในพระธรรมวินัย แต่เข้าใจกันเองผิดๆ ว่าเป็นผ้าป่า และส่วนใหญ่เข้าใจผิดกันว่าถวายผ้าป่านั้นก็เป็นการถวายเงินทองซึ่งเป็นสิ่งที่ ไม่สมควรแก่พระภิกษุเลย

จริงอยู่ ริกมูไดเห็นโทรมีประมาณน้อย
กระทำให้เป็นเหมือนขุนเขาสิเนรุสูง ๑๐๐,๐๖๘ โยชน์
ฝ่ายริกมูได เห็นอาบัติเพียงกุกุฬามิต
ซึ่งเป็นอาบัติเบากว่าอาบัติทั้งปวง
กระทำให้เหมือนอาบัติปาราชิก
ริกมูไฉนี้ ชื่อว่า มีปกติเห็นภัยในโทรมีประมาณน้อย

[ปรมัตถกัปนี้ อรรถกถา ชุททกนิกาย อุทาน เมฆยสูตร]

มูลนิธิศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์โดยย่อของมูลนิธิฯ คือ ศึกษาและเผยแผ่พระธรรมตาม
แนวพระไตรปิฎก จัดพิมพ์เอกสารประกอบการศึกษาพระไตรปิฎกเผยแผ่เป็น
สาธารณกุศล

คณะกรรมการบริหาร

ประธานกรรมการ	นางสาวสุจินต์ บริหารวนเขตต์
รองประธานกรรมการ	นางสาวดวงเดือน บารมีธรรม
กรรมการ	พลเอกสพรั่ง กัลยาณมิตร
	หม่อมบงกชปรียา ยุคล
	นายจรัญ ภัคดีธนากุล
	นายอรรณพ หอมจันทร์
	นายสุชิน เดอร์ ปาล ชิงห์ นฤหาล้า
กรรมการและเหรัญญิก	นางสาวศิริยา พุทธิวนิช
กรรมการและเลขานุการ	พลตรี ดร. วีระ พลวัฒน์

ท่านที่ประสงค์จะพิมพ์หนังสือของมูลนิธิฯ
เพื่อเป็นธรรมบรรณาการในการกุศล หรือมีศรัทธาจะสมทบทุนมูลนิธิฯ
และสนใจเป็นสมาชิกชมรมบ้านธัมมะ มศพ.
โปรดติดต่อมูลนิธิฯ หรือกรรมการของมูลนิธิฯ
สำนักงาน: ๑๗๔/๑ เจริญนคร ๗๘ แขวงดาวคะนอง เขตธนบุรี

กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๖๘ ๐๒๓๙

โทรสาร ๐ ๒๘๗๗ ๙๖๙๓

<https://www.dhammadhome.com>

E-mail: info@dhammadhome.com

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ.

มูลนิธิศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา

www.dhammadhomefellowship.com

โทรศัพท์ ๐๘ ๑๘๓๒ ๐๕๗๗

**รายการเผยแพร่พระธรรมทางสถานีวิทยุ
โดย มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา**

จังหวัด	สถานี	ความถี่	เวลา	วัน
กรุงเทพฯ ฯ	รัฐสภา เอฟ.เอ็ม.	๘๗.๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - พ.
	รัฐสภา เอ.เอ็ม.	๑๐๗๑	๐๕.๐๐ น.	จ. - พ.
	สวพ. เอฟ.เอ็ม.	๙๑	๐๕.๓๐ น.	ทุกวัน
	พล.๑ เอ.เอ็ม.	๑๔๒๒	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
			๑๗.๐๐ น.	ทุกวัน
			๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	ตชด. เอ.เอ็ม.	๕๗๖	๑๕.๓๐ น.	ทุกวัน
	ทอ.๐๑ เอ.เอ็ม.	๙๔๕	๑๘.๐๐ น.	ทุกวัน
	พล.ปตอ. เอ.เอ็ม.	๕๙๔	๒๓.๐๐ น.	ทุกวัน
	สวท.	๘๙๑	๒๑.๐๐ น.	จ. - ศ.
กาญจนบุรี	พล.ร.๙ เอ.เอ็ม.	๑๕๓๙	๐๔.๐๐ น.	อาทิตย์
ปราจีนบุรี	มทบ.๑๒ เอ.เอ็ม.	๘๕๕	๐๔.๐๐ น.	ทุกวัน
ปราจีนบุรี	พล.ร.๒ รอ. เอฟ.เอ็ม	๘๘.๒๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
ประจวบฯ	ค่ายธนระริษฐ์ เอฟ.เอ็ม	๙๖.๒๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
กำแพงเพชร	ทภ.๓ เอ.เอ็ม.	๗๓๘	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	ทภ. ๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
ขอนแก่น	รด. เอ.เอ็ม.	๑๑๕๒	๒๐.๓๐ น.	ทุกวัน
	มจร. เอฟ.เอ็ม.	๑๐๑.๗๕	๐๖.๐๐ น.	ทุกวัน
เชียงใหม่	วปถ.๒ เอ.เอ็ม.	๗๓๘	๒๐.๓๐ น.	จ. - ส.
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๑.๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
เชียงราย	ทอ.๐๑๕	๑๒๒๔	๑๘.๓๐ น.	ทุกวัน
	ทภ.๓ เอ.เอ็ม.	๙๙๙	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
นครสวรรค์	ทภ.๓ เอ.เอ็ม.	๘๐๑	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
น่าน	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๙๙.๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
เพชรบูรณ์	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๙๙.๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน

พิษณุโลก	ทภ.๓ เอ.เอ็ม.	๑๑๑๖	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	ทภ.๓ เอ.เอ็ม.	๑๒๔๒	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	พล.ร. ๔ เอ.เอ็ม.	๑๓๗๗	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
แพร่	ทภ.๓ เอ.เอ็ม.	๕๘๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๓.๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
พะเยา	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๗.๒๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
พิจิตร	ทภ.๓ เอ.เอ็ม.	๑๔๔๙	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
ภูเก็ต	๑ ปณ.เอฟ.เอ็ม.	๘๙	๐๕.๐๐ น.	ทุกวัน
ลำปาง	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๑.๗๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
ลำพูน	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๗.๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
ชลบุรี	ส.วย. วัดศรีมหาธาตุ (FM)	๑๐๒.๗๕	๐๙.๑๐ น.	ทุกวัน
ระยอง	พล.ม.๒รอ. เอ.เอ็ม.	๗๗๔	๐๕.๓๐ น.	ทุกวัน
สุราษฎร์ธานี	สวท. เอฟ.เอ็ม.	๘๙.๗๕	๐๕.๐๐ น.	จ. - ศ.
ปัตตานี	ทภ.๔ เอฟ.เอ็ม.	๙๓๖	๑๐.๐๐ น.	ทุกวัน
นครศรีธรรมราช	ทภ. ๔ เอ.เอ็ม.	๖๘๔, ๑๐๔๔	๐๖.๐๕ น.	จ. - ส.
สุโขทัย	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๑๐๒.๒๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	ทภ.๓ เอ.เอ็ม.	๘๒๘	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
อุตรดิตถ์	ทภ.๓ เอ.เอ็ม.	๑๒๘๗	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน
	ทภ.๓ เอฟ.เอ็ม.	๙๗.๕	๒๑.๐๐ น.	ทุกวัน

รายการ “บ้านธัมมะ” ทางสถานีโทรทัศน์
โดย มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

สถานี	เวลา	วัน
สทท. ๑๑	๐๕.๓๐ น.	ทุกวันเสาร์ (เว้นวันเสาร์ที่ ๔ ของเดือน)
TNN2	๐๗.๐๐ น.	เสาร์
TNN2	๐๒.๐๐ น.	อาทิตย์ (Rerun)
TNN2	๑๖.๐๐ น.	พุธ (Rerun)
รัฐสภาช่อง ๑๐, ๒๐	๐๘.๐๐ น.	อาทิตย์

รายการอาจเปลี่ยนแปลงได้ โปรดสอบถาม โทร. ๐๒ ๔๖๘ ๐๒๓๙
เว็บไซต์ของมูลนิธิฯ www.dhammadhome.com พฤศจิกายน ๒๕๖๖

“บุรุษทำกรรมเหล่านี้ได้ไว้ เขาย่อมเห็นกรรมเหล่านั้นในตน
ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี
ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว
บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น”

[พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก จุลนันทียชาดก]